

"Avrupa Birleşik Devletleri" ne Doğru

**EMS**

**(European Monetary  
System - Avrupa  
Para Sistemi)**

M. Halki CEVİZOĞLU



**E**tkinliği ve sonuçları bakımından, "dünya ülkeleri" nin en güçlü dinamiğidir, para...

Para, "kişisel" etkinliği bakımından, yoksulluk ya da varıllık (zenginlik) anlamına geliyor, tüm psikolojik boyutları ile birlikte.. "Toplumsal" ya da "ulusal" etkinliği bakımından ise, ekonomik 'darboğazlar', enflasyon, devalüasyon ve 'iç barış'ın dengesini yitirmesi ya da ulusal gönenç (refah) ile özdeşleşiyor. Bir de "uluslararası" açıdan önem taşıyor, para. Bu anlamda da en güçlü ya da en çekinceli (tehlikeli) sonucu 'dünya barışı'nın dengesini yitirmesi olgusudur. Demek ki para, özünde, 'kişisel' güvenlik, 'ulusal' gönenç ve 'dünya' barışını "besliyor".

1978 yılı.. Brüksel, 4 Aralık... Dokuz Batı Avrupa ülkesinin (1) devlet ve hükümet başkanları buluşuyorlar. Toplantıda dört önemli konu görüşülüyor ve Fransa Devlet Başkanı Valery Giscard d'Estaing'in de deyişle "Avrupa Birliği" için çok önemli bir adım atılıyor: EMS..

Toplantı gündeminde görüşülen konular şunlar:

1. İstikrarlı (dengeli) bir 'Avrupa parasal bölgesi' oluşturulması;

2. 'Avrupa Para Fonu';

3. Uzun vadede kaynakların, zengin ve yoksul ülkeler arasında yeniden dağılımı; ve,

4. Avrupa için tek bir para" (2). Yani, bir bütün olarak 'Avrupa Para Sistemi'.

Genelde 'dünya barışı'nın gerçekleşmesini etkileyebilecek bir kıtasal birimde, Avrupa ulusları arasında, "birleşme yoluyla barış" düşüncesinin yeniden uyarılması ile meydana getirilmişti, 'ekonomik topluluk'.. Ve, 4 Aralık'ta doruk toplantısı ile düzenlemelere son şeklini vererek, bu yolda önemli bir kararı kesinleştirdiler.

Kısa adıyla EMS (Avrupa Para Sistemi), Avrupa'yı dengeli bir 'para bölgesi' haline getirmeyi, ulusal paraların korunması ve daha dengeli bir mali politika izlenmesini sağlamak amacını taşımaktadır. Özünde, ülkelerin, öncelikle topluluğa üye ülkelerin, 'ekonomik birliğini' gerçekleştirmeyi ve daha ileri aşamalarda da -maraton'un sonunda- 'Avrupa'nın siyasi birliği'ni barındırmaktadır. "Sistemde", ekonomik topluluk üyesi ülkelerin paralarından herhangi birinin belli bir marjın (aralığın) ötesinde dalgalanması halinde, tüm topluluk üyelerinin bu parayı elbirliği ile desteklemeleri ve bu amaçla ortak bir fon kurulması öngörülmekte..

'Dolar', artık, dünya para sisteminin "temel para"sı olmaktan çıkıyor. Ve, Alman Markının önderliğinde bir "Avrupa Parası" oluşuyor..

Avrupa Para Sistemi'nin de, — bir ülke gibi bir para birimi var. EMS'in birimi, "ECU" (European Currency Unit), yani "Avrupa Para Birimi".. Avrupa Para Birimi, ECU, üye dokuz ülkeden sekiz'inin paralarının bir araya toplanması ile oluşuyor. Dokuz ülke değil, çünkü İngiltere görünürde iki nedenle (biri, Sterlinin değerinin sistem içinde yüksek oranda saptanmasının, dışatım ve işsizliği olumsuz yönde etkileyeceği; ikincisi, topluluğun tarım politikasının aleyhlerinde işlemesi nedenleri ile) başlangıçta EMS'e katılmıyacağını açıklamıştır (3). Bu sekiz ülke parasının bir araya toplanması, bir 'sepet' oluşturuyor. Yani, ECU, bir AET ülkeleri "Para Sepeti".. Bu sepette, Topluluk üyesi ülkelerin sabit miktarlarda paraları bulunacak ve herbir para miktarı o ülkenin ticaretini gösterecek. Bu para birimi banknot olarak basılmıyacak, yalnızca bir hesap birimi olarak kullanılacaktır. Ayrıca, bu yeni para birimi, döviz kurları mekanizmasının paydasi, bir rezerv birimi



**PARA YILANI'nın sembolik resmi. Yılana katılan Danimarka, Alman, Belçika, Hollanda, Lüksemburg paraları ve Norveç Kronu ile.**

**Bunları, yilandan ayrılan Fransız ve İtalyan paraları ile hiç katılmayan Britanya ve İtalya paraları izliyor. (Telif Hakkı: AET Basın Bürosu, Ankara - Mart 1978)**

ve bir ödeme aracı olacaktır. Üye ülkeler paralarının değeri, türlü ölçütlere göre belirlenecek: o ülkenin toplam döviz rezervi, ekonomik gücü ve katkısı, mal ve hizmet dışsatımındaki ağırlığı gibi.. Özünde bir "yapay para" olan ECU şöyle hesaplanıyor: (4).

	a	b
	Paraların ECU içindeki ağırlığı (% olarak)	Yüzdeye karşılık gelen değer
Alman Markı	27.3	0.828
Fransız Fransı	19.5	1.15
İngiliz Sterlini	17.5	0.0885
İtalyan Lireti	14.0	109.0
Hollanda Florini	9.0	0.286
Belçika Fransı	7.9	3.66
Danimarka Kronu	3.0	0.217
İrlanda Sterlini	1.5	0.000759
Lüksemburg Fransı	0.3	0.14

Her üye ülke parasının, böylece, ECU içinde bir 'merkezî oranı' bulunuyor. Bu değerler karşılıklı (ikili) döviz kurlarının belirlenmesinde kullanılacak. Alman Markı ECU'da % 27 gibi büyük bir ağırlığa sahip ve yapılan hesaplara göre 1 ECU : yak. 2.5 DM tir. ECU'ya göre değeri saptanan ülke paraları, bu merkezî oranlarının % 2.25'lik sınırı içinde dalgalanmaya bırakılabilecek. Yani, % 2.25 değer kazanma ya da yitirme

şansı (dalgalanma marjı) olacak. Dalgalanma oranı, İtalyan Liretinin güçsüzlüğü nedeniyle Lire için % 6 olarak kabul edilmiştir.. "AET'nin en hasta ekonomisi İtalya katılmakla beraber % 6 marj ve ilâveten bol miktarda kısa vadeli kredi, parasının baskı altında kalmaması için bir tampon vazifesi görür..." (5).

Ayrıca bir para, bu taban ve tavan arasındaki sapma bölgesinde en çok olarak % 75 oranında oynayabilecektir. Bunu saptayabilmek için de bir "gösterge sistemi" düşünülmüştür. Bu, 'sepetteki' paralardan hangisinin ne yönde (değer kazanma ya da yitirme) hareket ettiğini gösterecektir. Söz konusu sınırlar açıldığında ya da çok yaklaşıldığında, gerekli önlemleri o ülke alacaktır. Bu önlemler; iç para politikaları, döviz kurlarını yeniden düzenleme gibi 'içeriden yönetimli' önlemlerdir. Bunun gerçek amacı, diğer üye ülkelerin de sınırları aşıp, çekinceli bölgeye girmeden söz konusu paranın diğerlerine göre güçlenmesi ve kendi esenlikli bölgesinde güvencede bulunmasıdır. Zor durumdaki ülkeye yardım amacıyla, çok kısa süreli, yüksek finansman olanakları sağlamak için miktarı sınırsız bir fon kurulacaktır. Bu fon, söz konusu ülkelerin ekonomilerini güçlendirmeleri ve özellikle altyapılarını geliştirmeleri için kullanılacaktır. Başlangıçta bu yardım, şimdiki Avrupa Parasal İşbirliği Fonu 'EMCF' (European Monetary Cooperation Fecom) den sağlanacak. Ve daha sonra -en geç iki yıl içinde-



bunun yerini alacak olan asıl fon, Avrupa Para Fonu "EMF" kurulmuş olacaktır. bu yeni fon, daha sınırlı alanı içermesine karşın "IMF" in karşıtıdır. Aralarındaki ayırım, IMF'in tüm kapitalist ülkelerin ekonomik sorunlarına eğilirken, "EMF"-nin yalnızca Batı Avrupa ülkelerinin ekonomik çıkarlarını gözetmesidir. Avrupa Para Sistemi'ne katılan ülkeler ulusal altın ve döviz rezervlerinin % 20'sini Avrupa Para Fonu 'EMF' e vereceklerdir. Bu fonun tutarı 25 milyar 'Avrupa Para Birimi' ECU (yaklaşık 35 milyar dolar) olarak öngörülmüştür. Demek ki 'sistem'in kurulmasının 'parasal anlamı' ya da 'malıyeti' 35 milyar dolardır.

'İçeriden yönetimli' önlemler yetersiz -ya da etkisiz- kalırsa 'dışardan karışma' sözkonusu olacaktır. Bu durumda sistem'deki diğer ülkeler ağırlıklarını koyacaklar ve ulusal para desteklenecek. Merkez Bankaları ortak paralardan biri ile (ama şu an için, genellikle Alman Markı ile) destekleme alımları -ya da satımları- yapacaklar.. Bunun yanı sıra, sistem içindeki ülkeler arasında ekonomisi daha az gelişkin olanlara, 1 milyar ECU'ya kadar yardım yapılması karara bağlanmış. Bu borç 5 yıl içinde geri ödenmek zorunda...

"Avrupa Para Sistemi" EMS sayesinde şu yarırların sağlanması düşünülüyor:

— Bankalar ve işletmeler uzun süreli işlemlerini (özellikle yatırımlarını) daha kolayca tasarlama olanağına kavuşabilecekler.

— Tüketici büyük yığınlar açısından çok önemli olan, enflasyon önlenebilecek.

— Dengeli bir politik yaşam.  
— 'Topluluk' ülkelerinin dışalım ve dışsatımlarında denge sağlanacak, kur farkları ve enflasyon korkusu yok olacağı için ilişkiler rahatlayacak (gelişecek).

— Spekülasyonlar önlenecek.

— Parasal riskler engellenmiş olduğundan, turistler rahat tercih yapabilecekleri için hem bireyler, hem de ülkeler kazançlı çıkacaklar...

Ama.. tüm tasarılar; yalnızca daha güzel, daha sağlıklı ve daha mutlu bir dünyaya duyulan coşkusal özlemlerdir!:"Özlemler" in "yaşanan gerçekler" e dönüşmesi, büyük ve zorlu çabaları gerektiriyor. Ve bunlar yaşamda gerçekleşiyor, yaşamda kanıtlanıyor.. proje ve tasarılar değil!

"Avrupa Birleşik Devletleri", belki, XXI. yy.'ın ilk büyük 'yaşanan gerçeği' olacak! Zaman ve uygulama en büyük sınavıçı...

- (1) AET üyesi dokuz ülke.. İngiltere, F. Almanya, Fransa, Hollanda, Belçika, Danimarka, İrlanda, İtalya ve Lüksemburg.
- (2) AVRUPA Dergisi, sayı 37, Aralık 1978, S.1.
- (3) Başbakan James Callaghan, tarımsal politikalar da "köklü değişiklikler" istemektedir. Buna neden olarak, tarımda güçsüzlükleri sonucunda F. Almanya'da Fransız çiftçilerine önemli yardımlar yapmak zorunda bırakıldıklarını ve kalkınma hızlarının sondan üçüncü olmasına karşın, AET bütçesine ikinci büyük katkıda bulunmalarını göstermektedir (Bkz: Milliyet, 14 Mart 1979, Çarşamba, S. 9; ve Ali Gevgilili, Milliyet, 22 Mart 1979 Perşembe, S. 11).
- (4) TURAN Gül Günver, Doç. Dr., "Bir Avrupa Para Sisteminin Kuruluşuna Doğru mu?"; Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Aralık 1978, Cilt 15, Sayı 12, S. 46.
- (5) KABAALIOĞLU Hülya, "Avrupa Para Sistemi" (Euromoney'den derleme), Banka ve Ekonomik Yorumlar Dergisi, Mart 1979, Cilt 16, Sayı 3, S. 75.

● Her insan bir dünyadır.

HERBERT

● Batıl itikat zayıf kafaların dinidir.

BURKE

● En çabuk kuruyan şey göz yaşıdır.

ÇİÇERO